

Amb bones paraules

Llengua, gènere i sexe (II). El gènere no marcat

Text: **Gabriel Bibiloni**
http://bibiloni.cat

Els defensors a ultrança del llenguatge “no sexista” haurien de tenir en compte que a la llengua hi ha coses diguem-ne superficials que es poden canviar i coses profundes que no es poden canviar. Posar-ho tot dins un mateix sac és el que ens pot perdre. Les paraules particulars es poden canviar, si cal, i això és el que ara fan totes les llengües amb marques de gènere per a adequar la forma de les paraules referents a professions exercides per dones (*arquitecta, enginyera, política*) o per homes (la paraula *comare* no serveix si els homes fan aquesta professió). Naturalment, dins les regles de la llengua: ara com ara no sembla de-

sitjable que hi hagi *cantantes, fiscales* ni *militares*. De la mateixa manera, es tendeix a suprimir paraules discriminatòries (com *senyoreta*), i és ben lloable que es posin tots els mitjans tècnics -que n’hi ha molts- perquè una dona no rebí una lletra començada per *benvolgut senyor*. Fins aquí, perfecte.

L’error és acarnissar-se contra una de les característiques fonamentals de l’estructura de les llengües romàniques, com és el fet que un dels dos gèneres funciona com a no marcat. Això vol dir que quan un nom fa referència a una classe on hi ha mascles i femelles (*els mallorquins, els protestants, els sords, els moixos*), s’usa la forma dita tradicionalment masculina, la que normalment no és marcada morfològicament, i que d’aquesta manera tampoc no és marcada d’un punt de vista semàntic pel que fa al sexe. En rigor, no és una forma masculina sinó una forma sense cap marca de gènere. L’error és creure que aquest

sistema subsumeix el femení dins el masculí i crea una dependència de la dona vers l’home. Aquest sistema no inclou el femení dins el masculí, ni subordinat un a l’altre: únicament dota el femení d’uns identificadors formals que nega al masculí estricte, i encarrega al context la funció de destriar si un element no marcat es refereix a mascles o a mascles i femelles.

El caràcter no marcat del denominat masculí es veu en altres regles gramaticals, com el fet que els elements neutres concorden amb el masculí i no amb el femení (*això és bo* i no **això és bona*). Aquest comportament en el gènere és comparable al del nombre, en què el plural és el marcat, i això vol dir que un singular (no marcat) pot referir-se a un individu o objecte (*ja he comprat la rosa*) o a molts (*la rosa és la flor més bella, l’Institut de la Dona, Diada del Caçador*).

Aquest sistema, d’un gènere marcat i un de no marcat, s’apli-

ca primordialment als mots flectius (*els europeus*); però en aquelles paraules en què el gènere s’indica amb lexemes diferents (*pare/mare, gendre/nora, oncle/tia*) aplicades a humans -deixem ara els animals domèstics- també el masculí és la forma usada normalment com a inclusiva. Els pares d’una escola són els pares de qualsevol sexe i en les frases “els gendres no són com els fills” o “anirem a visitar els oncles” tothom entendre perfectament que no ens referim a persones d’un sol sexe. Només quan hi ha una paraula comprensiva dels dos sexes, el masculí tendeix a referir-se només als homes: la paraula *persona* debilita o anul·la el valor inclusiu de *homes*, igual que en anglès o francès *parents* vincula *father* o *père* a persones de sexe masculí.

Els acompanyants (articles, adjectius, etc.) dels substantius que es refereixen a un conjunt de persones o animals en el qual hi ha mascles i femelles van en

la forma dita tradicionalment masculina, o, dit més científicament, en la forma no marcada. Recordem que els acompanyants no tenen gènere inherent, sinó que porten marques de gènere (de fet, marca de femení) si els noms acompanyats exigeixen el marcatge (són femenins). Els catalanoparlants sempre hem dit “en Joan i na Maria són simpàtics”, on *simpàtics* és no marcat quant al gènere. Ho hem dit així d’ençà que es parla el català i ho direm així sempre. Per molts de bots que facin alguns, la majoria de la gent mai no dirà “en Joan és simpàtic i na Maria és simpàtica” ni “en Joan i na Maria són simpàtic i simpàtica respectivament”.

De la mateixa manera, diem “na Rosa i na Clara sopen juntes”, o “totes dues estan d’acord” -marca de femení obligatòria- i, en canvi, “en Joan i na Maria sopen junts” (no “junt i junta”) i “tots dos estan d’acord” (no “tot un i tota una”). Continuarà.

L’OPINIÓ DE L’ESPIRA

Tot són veus, tot són móns

Bartomeu Fiol

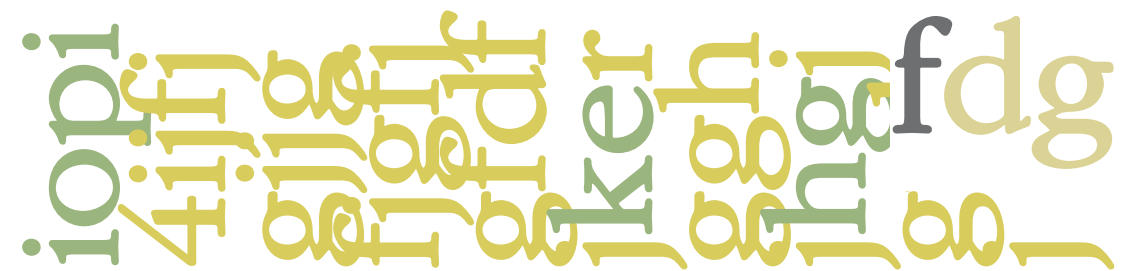
Editat per Lleonard Muntaner, aquest és el títol, tan adequat, que Pere Antoni Pons ha posat al molt interessant recull d’entrevistes aparegudes els darrers quatre anys en aquest suplement del *Diari de Balears*, els periòdics *Última Hora* i *Avui*, i a una sèrie de revistes com *Lluc* i *El Temps*.

Es tracta d’una selecció del tot recomanable per la penetració i l’agilitat amb que s’han escrit, unes entrevistes que no es limiten sols a literats sinó que inclouen també intel·lectuals, editors, un polític, un metge cirurgià, historiadors, periodistes, etc. I això té la seva importància, com la té també el fet que Pere Antoni Pons comenci la seva introducció amb el paràgraf següent: “L’enorme i caòtica quantitat de llibres i papers que es publiquen avui dia hauria d’obligar a tots els escriptors a preguntar-se si té gaire sentit contribuir amb el seu propi granet de lletra a engreixar encara més aquesta enormitat i aquest caos llibresc, ja indigerible per al bibliòfag més descomunal i voraç”.

Però *Tot són veus, tot són móns*

S’assimila amb facilitat i arreplega un cabal d’informació i un feix d’idees

no té res d’indigerible. Ben al contrari, s’assimila amb facilitat i arreplega un cabal d’informació i un feix d’idees. No sols per sortir-se del marc estrictament literari sinó també perquè aquesta feina s’ha fet des de Cavorques però no s’ha limitat a l’àmbit cavorquí. La mateixa circumstància que el recull pugui encetar-se pels entrevistats que més interessin al lector no deixa d’ésser un avantatge. Jo, després de llegir-me primer el pròleg -això sí- he començat per l’entrevista feta a Arnau Pons, amb motiu de la publicació de *Celan, lector de Freud*, en la que se’ns recorda que “el nazisme va ésser també un afer cultural” i s’insisteix en la tesi que en aquest poeta suïcida l’holocaust “s’enganxa com una ombra a cada mot

i a cada síl·laba. És present dins la llengua”. D’aquesta entrevista he passat a la d’Emili Manzano, que té el mèrit d’haver estat “el primer periodista capaç de concebre i conduir amb èxit i prestigi un programa de llibres a la televisió”, el qual ens assenyala, comentant el seu llibre de records *Pinyols d’aubercoc*: “Em sembla absurd que ja no resulti sorprenent el fet que un autor illenc adopti el català estàndard. Quan hauria de sorprendre molt perquè és una mena de sacrifici”. De Manzano he botat a Joan Margarit, que apunta: “Jo no crec que els poetes facin els poemes. No, els poemes són en el món”. El poeta sols és el descobridor que es capaç de transcriure’ls. “El poeta és més un buscador de bolets que no un demiürg o un

missatger dels déus”.

Passant a l’entrevista que Pons li fa a Ramon Pla i Arxé, crític literari del qual va ésser alumne a la Universitat de Barcelona, ens topam amb la següent endemesa contra la crítica destrallera: “La crítica agressiva moltes vegades només és una exhibició del propi crític, més que no pas un judici ponderat sobre una obra; com si s’obris la gavardina i al lector li digués: «mira que ben dotat estic!»”. D’aquesta he saltat a la de Jordi Pujol, que ironitza dient que ara treballa en l’IVA (les idees, els valors i les actituds) i que manifesta, amb tota la raó, que “un polític, abans d’entrar en política, s’ha d’armar en un sentit ètic i intel·lectual”; com també: “ara és tan fàcil entrar directament en la

política que no es pot obviar la formació ètica, intel·lectual, de valors i conviccions. Perquè, si no, la superficialitat de la política, el dia a dia, la tàctica (sovint necessària) ho acaba dominant tot”. Però la manifestació que m’ha semblat més encertada és la següent: “El valor suprem, per a mi, no és la nació, sinó les persones: una a una”. És una llàstima que no n’escoltem gaires, de declaracions semblants.

I, per favor, que el lector tenguí present que a *Tots són veus, tot són móns* hi trobarà igualment entrevistats i retratats personalitats com Baltasar Porcel, Josep Maria Espinàs, Núria Folch, Joan F. Mira, Josep Massot i Muntaner, Damià Ferrà-Pons, Salvador Sostres i bastants més!